

Kulturstig Kvarnbäcken

Med början i sjön Sandsjärv, rinner Kvarnbäcken genom Gyljen ner till Ångesån. Genom århundraden har Kvarnbäcken använts som kraftkälla för kvarnar, vadmals- och benstampar, lerbråka, masugn, sågverk och i senare tid elturbin. Kvarnbäcken har också varit en plats där generationer av Gyljensbor fiskat och simmat. Av Gyljens tid som bruksort, liksom av de anläggningar som drivits med vattenkraft från Kvarnbäcken, återstår i dag nästan inga synliga lämningar.

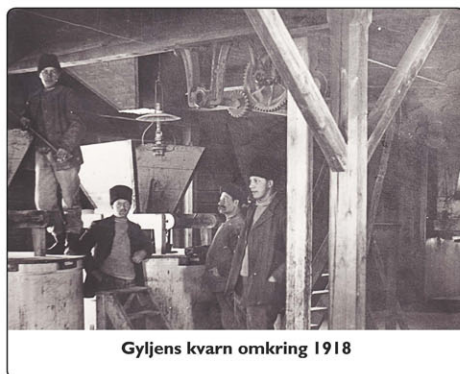
Kulturstigen längs Kvarnbäcken går från Spardammen vid sjön Sandsjärv ner till Kvarnbäckens utlopp i Ångesån. Synliga lämningar finns endast efter någon enstaka skvaltkvarn – den ungefärliga placeringen för övriga anläggningar är markerad med skyltar.

Avstånd från badplatsen till Spardammen: 3 kilometer.

Avstånd från badplatsen till Spånhopan: 640 meter.

Gyljens kvarn 1915

Gyljens kvarn omkring 1918

Simtävling i Kvarndammen 1935

Fotot är taget av Sven Edfast under en idrottsdag anordnad av AIF (Arbetarnas Idrottsförening). Herbert Hellström från Hedensbyn vann simtävlingen. Övriga idrottsgrenar denna dag var 100 meter stafett, cykel på landsväg och fotboll. Vid idrottsdagarna i Gyljen kunde också gymnastikuppsvisningar, boxning och gång på lina förekomma.

Kolmagasinet vid Gyljens bruk
Gyljens masugn var i bruk från 1828 till 1856. Stora mängder kol gick åt vid järnframställning och smide. Kolmilorna var många. Kolhuset rymde 6 000 kubikmeter kol, och revs först på 1930-talet.

Spardammen på 1950-talet
I dag finns inte dammen och byggnaden på fotot kvar.

Teckning av C. J. F. Plagemann, föreställande Gyljens bruk 1/10 1835

I det markerade området på kartan låg huvuddelen av de anläggningar som hörde till bruket. Närmast masugnen (byggnaden med den långa rampen) som var i bruk från 1828 till 1856 ligger en klenmsmedja. Bakom kolhuset (jämför med fotot nedan!) i mitten syns kontor och inspektorsbostad (gamla herrgården, se fotot nedan).

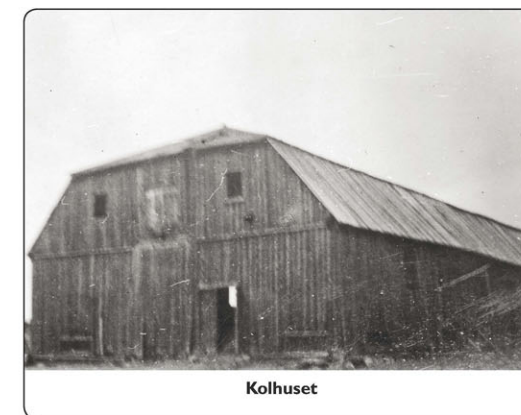

Gamla herrgården i Gyljen

När den nya herrgården byggdes år 1870, blev den gamla herrgården bostäder åt bruksarbetarna. Under början av 1900-talet användes den som skola. I senare tid har byggnaden kallats för Venedig, och även använts som danslokal. Foto: C G Blomqvist/Norrbottnens museum.

Gyljens såg

Kolhuset